

№ 20 (841)
Май 2021 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

- ☞ **Асоба: генерал Аляксандр Трусевіч з вёскі Паланая –**
стар. 3
- ☞ **Талака: калі ў суладдзі чалавек з прыродаю –**
стар. 4, 7
- ☞ **Незабыўнае: успаміны Валянціны Крутаўцовай, Аляксея Пяткевіча –**
стар. 5

15 мая ў Ружанскім палацавым комплексе роду Сапегаў прайшла рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя «VIII Тышкевіцкія чытанні: гісторыка-культурная спадчына магнацкіх родаў Тышкевічаў і Сапегаў: культурна-антрапалагічны аспект». У канферэнцыі прынялі ўдзел даследчыкі, краязнаўцы і музейныя работнікі. Ружаны былі выбраныя не выпадкова, бо ў сярэдзіне XVI стагоддзя род Тышкевічаў валодаў мястэчкам і пакінуў значны след у яго гісторыі. Не выпадкова была выбрана і дата – напярэдадні Міжнароднага дня музеяў.

VIII Тышкевіцкія чытанні прайшлі ў Ружанах

зея Крысціна Глушко, а таксама прадстаўнікі БДУКМ: дэкан факультэта культуралогіі і СКД Наталія Шалупенка і загадчык кафедры культуралогіі, прафесар, доктар культуралогіі Аляксандр Смолік, які кротка аналізаваў тэмы дакладаў.

На канферэнцыі былі разгледжаныя ўплыў грамадзянска-палітычнай і навукова-творчай дзейнасці Тышкевічаў у Беларусі

і замежжы, творчасць Бенядзікта Тышкевіча ў стаўленні беларускага фотатамастацтва, асоба Беаты Тышкевіч у кінематографе, пытанні аб першым музеі ВКЛ, мемарыялізацыі Сапегаў, гісторыі рэзідэнцыі ў Дзярэчыне, аб сучасным жыцці ружанскай рэзідэнцыі і інш. Працавалі 2 секцыі, дзе прадстаўленыя 17 дакладаў. Быў выдадзены зборнік дакладаў і прэзентаваны пад час канферэн-

цы. Паслухаць выступленні прыйшлі краязнаўцы, педагогі, бібліятэкары і іншыя зацікаўленыя асобы. Удзельнікі мерапрыемства былі радыя наведаць Ружаны і пазнаёміцца з музеем, палацавым комплексам і мясцовымі святынямі – касцёлам Святой Тройцы і царквой Святых апосталаў Пятра і Паўла.

На памяць аб сваім візіце госці падарылі музею ўнікальны экспанат – саль-

ніцу, вырабленую на Целяханскім шклозаводзе ў XIX стагоддзі, а таксама габелен ручной работы з геаметрычным малюнкам, створаны студэнтамі БДУКМ.

Мы спадзяемся, што канферэнцыя будзе выдатным пачаткам плённага супрацоўніцтва музея і ўніверсітэта.

*Іна НЯЧАЙ,
галоўны захавальнік фондаў
Ружанскага палацавага комплексу
роду Сапегаў*

Сябры, цяпер ідзе падпіска на «Краязнаўчую газету» на 2-е паўгоддзе 2021 года. Калі ласка, падпішыцеся самі і прапануйце падпісачца іншым

Нам пра нас

**Аляксандра КРАВЕЦ, за-
гадчык аддзела краязнаў-
ства і патрыятычнага выха-
вання Рэспубліканскага цэн-
тра экалогіі і краязнаўства**

Хутка будзе 20 гадоў, як «Краязнаўчая газета» ўпэўне-на крочыць па інфармацыйнай прасторы нашай краіны. Кожнае выданне «Краязнаўчай газет» – гэта зафіксаваныя на яе старонках веды і вопыт не аднаго пакалення краязнаўцаў, навукоўцаў, навучэнцаў.

Шмат карысных справаў робіцца ва ўстановах адукацыі краіны па фармаванні ў моладзі павагі да культурна-гістарычнай спадчыны сваіх продкаў, і сёння назіраюцца багаты вопыт краязнаўчага вывучэння роднай зямлі. Не менш важным з’яўляецца праца па папулярызацыі навучэнцаў і педагогаў сваёй краязнаўчай дзейнасці, пра-

паганда гісторыка-культурных каштоўнасцяў свайго рэгіёну праз інфармацыйныя сродкі.

А «Краязнаўчая газета» вядзе пачэсную працу на ніве папулярызацыі і захавання нашай гісторыі і культуры.

Цеснае супрацоўніцтва «Краязнаўчай газеты» з Рэс-

публіканскім цэнтрам экалогіі і краязнаўства, які праводзіць доўгатэрміновую працу па далучэнні дзяцей і моладзі да вывучэння і захавання культурна-гістарычнай і прыроднай спадчыны сродкамі турызму і краязнаўства, скіраванае на актывізацыю педагагічнага працэсу па папулярызацыі каштоўнасцяў, якія складаюць культурную памяць народа. Вялікая сіла слоўнай выразнасці – галоўны дапаможнік у гэтым.

Лічу, што «Краязнаўчая газета» з’яўляецца важным інфармацыйным дапаможнікам педагогам-краязнаўцам, скарбонкай актуальнага краязнаўчага матэрыялу, а таксама транслятарам перадавога і новага ў краязнаўчай дзейнасці. Газета павінна быць у базе інфармацыйнага рэсурсу кожнай установы адукацыі ў дапамогу для ўкаранення краязнаўчай дзейнасці ў адукацыйны працэс.

3 паштовай скрыні «КТ»

Прачытаў у нядаўнім нумары «Краязнаўчай газеты», што 22 красавіка адбылося пасяджэнне Рады ГА «Беларускі фонд культуры», дзе са справаздачай аб дзейнасці фонду за апошнія 2 гады выступіў яго старшыня Т. Стружэцкі. У мяне, як у настаўніка, выступленне Тадэвуша Іванавіча выклікала зацікаўленасць. Дзейнасць фонду скіраваная на супрацоўніцтва з рознымі арганізацыямі, у тым ліку і з школай. Супрацоўніцтва з фондам культуры дапамагае настаўнікам знаёміць сваіх выхаванцаў з гісторыяй не толькі свайго роднага краю, але і ўсёй краіны, выхоўваць станоўчыя рысы характару ў сваіх выхаванцаў.

Аднак, як у адукацыі, так і культуры існуюць пэўныя праблемы, што ўзнікаюць з-за недахопу фінансавых сродкаў. Тым не менш фонду культуры, як і агульнаадукацыйнай школе, важна планаваць сваю дзейнасць па знаёмстве школьнікаў з шэрагам праблемаў беларускай гісторыі, культуры, дзейнасці музеяў, бібліятэк, у галіне вывучэння і аховы гістарычных і культурных помнікаў. Вядома, што гэта вельмі важная праца, тым больш – сёння абвешчаны Год народнага адзінства. Таму думаецца, што фінансавых праблемаў як у культуры, так і ў адукацыі стане намнога менш. А дапамогуць у гэтай справе не толькі дзяржаўныя, але і камерцыйныя структуры.

Шчыра, Іван ЗАХАРЭВІЧ

На тым тыдні...

Ратуемся спадчынай

З 15 траўня ў Мінскай гарадской ратушы пачала працаваць выстава «**Ferrum Bellum. Ваенна-гістарычная рэканструкцыя**». Гэта своеасаблівы зваротны бок рэканструкцыі, часцей закрыты шарогавам гледзучу: яна дазваляе дэтальна разгледзець даспехі, а таксама пазнаёміцца з айчынным кавальствам. Адначасова праект не столькі пра зброю і рыцарскія даспехі, колькі пра любоў да гісторыі і яе ўвасабленне.

Усе даспехі на выставе выраблены паводле гістарычных узораў і здольныя ажыццяўляць сваю галоўную функцыю – абараняць уладальніка. Дэманструюцца дакладна рэканструюваныя макеты ўзбраення, што дапамогуць прасачыць за развіццём еўрапейскай ваеннай справы з XIV і да канца XVII ст. Прадстаўлены розныя элементы ўзбраення рыцара і яго рыштунку: мячы, баявыя сякеры, кінжалы, шчыты, а таксама характэрныя для тэрыторыі Беларусі корды, шлемы баццыеты, кальчугі, кірасы і інш.

Выставачны праект дэманструе таксама працэс вырабу ўсіх прадметаў. Каб дакладна рэканструюваць любую эпоху, трэба спачатку асвоіць актуальную для гэтай эпохі тэхналогію. У межах выставы абсталяваная стылізаваная «кавальская майстэрня», інструменты выраблены паводле аўтэнтычных крыніцаў розных эпох, узаўняюцца звалюючы кавальскага рамства на нашых землях.

Экспанаты, прадстаўленыя на выставе, створаныя рэканструктарам Юрыем Усціновічам і кавалём Дамітрыем Андрэевым. Заінтэрасуйцеся па той бок гістарычнай рэканструкцыі можна да 3 кастрычніка.

Музейнікам можа стаць кожны? Звычайна, не. Але з нагоды Міжнароднага дня музеяў, які адзначаецца 18 мая, Музей кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі зладзіў творчыя эксперыменты: маленькім мастакам было прапанавана самастойна стварыць экспазіцыю ў Музей кнігі. Увесь працэс ад нараджэння ідэі выставы (канцэпцыі), адбору матэрыялу, этыкетажу (надпісаў) да мантажу і дызайну афішы быў выкананы імі. Экспанатамі сталі экслібрсы (кніжныя знакі), створаныя ўдзельнікамі творчай майстэрні «Залаты птах» пад кіраўніцтвам Юліі Шаціла. Мастацкія творы былі ажыццяўленыя ў тэхніцы лінаграфіі, а на выставе пададзеныя разам з арыгінальнымі клішэ на лінолеуме.

Назву для выставы – «**Гісторыі пішучы экслібрсы**» – прыдумалі самі дзеці, які і афішу да яе. Увазе наведнікаў прапанавалі дзесяць гісторыяў, якія распавялі праз экслібрсы. Яны пра вечнае кола жыцця і сяброўства, пра ўзаемныя фантастычных і рэальных персанажаў, пра жаданні і мары, пра пошукі свайго шляху...

Выстава будзе працаваць да 18 чэрвеня.

18 траўня ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры пачала працаваць часова літаратурна-мастацкая экспазіцыя «**Фёдар Дастаеўскі. Жыццё і творчасць**». Яна экспануецца ў межах сумеснага праекта з Літаратурна-мемарыяльным музеем Ф.М. Дастаеўскага (г. Санкт-Пецярбург, Расійская Федэрацыя) да 200-годдзя з дня нараджэння пісьменніка.

На тэрыторыі Іванаўскага раёна ёсць вёска Дастоева. Раней тут размяшчалася сядзіба Дастаеўскіх, продкаў Фёдара Міхайлавіча па мужчынскай лініі. Тут і бярэ пачатак род Дастаеўскіх. Сам жа пісьменнік тут ніколі не бываў (пры яго жыцці сядзіба належала ўжо іншым). На экспазіцыі прадстаўленыя банерная выстава з музея Ф.М. Дастаеўскага пра жыццё і творчасць расійскага пісьменніка, пераклады яго твораў на беларускую мову, выданне твораў Дастаеўскага канца XIX ст. з фондаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Экспазіцыя будзе дзейнічаць да 31 кастрычніка.

У кожнага народа ёсць свае пэты-апосталы, прадказальнікі, вешчуны. Якуб Колас і Амар Хаям выступаюць

моцнымі дамінантамі беларускай і іранскай культур. Іх творчасць – гэта своеасаблівы збор філасофскіх думак і падыходаў да рэчаіснасці, якія могуць стаць пэўным настаўленнем наступным пакаленням. Паэзія Якуба Коласа і Амара Хаяма – гэта вяршыня доўгага і нялёгкага іх шляху да ісціны. Яны стварылі энцыклапедыю жыцця, мудры кодэкс жыцця ў паэтычнай форме. Паэтычнае мудрасць Хаяма змяшчаецца ў рубай – арыгінальных філасофска-лірычных чатырохрадкоўях, адной з самых складаных жанравых формаў персідскай паэзіі. У Коласа мудрай «энцыклапедыяй беларускага сялянскага жыцця» стала паэма «Новая зямля», гэта асабсты Сусвет, дзе ўсё існуе ў гарманічнай формуле «прырода-чалавек».

Паэты Амар Хаям і Якуб Колас – гуманісты, для іх чалавек і яго духоўны свет вышэй за ўсё. Навізна поглядаў класікаў у тым, што яны гавораць не пра мусульманіна або хрысціяніна, а пра Чалавека-Сусвет, кожны па-свойму: Хаям – праз багучыненне, Колас – праз дэталі. Таму іх творчасць надраўліганая, пазачасавая, наднацыянальная, сусветная. Іх кодэкс мудрасці жыцця ўключае ў сябе сімфонію пажаданню ўсяму свету.

Сімвалічна, што ў асабсты бібліятэцы Якуба Коласа была кніга Алішэра Наваі – паэта і мыслера, які ствараў свае літаратурныя творы на персідскай, цюркскай, узбекскай і уйгурскай мовах. Кніга была прывезеная з Ташкента, дзе класік з сям’ёй знаходзіўся ў эвакуацыі (1941 – 1943). А філасофскай лірыкай Хаяма цікавіўся малодшы сын пісьменніка Міхась Канстанцінавіч.

19 траўня ў музеі Песняра працуе часова экспазіцыя «**Якуб Колас і Амар Хаям: жыццёвая мудрасць у паэтычным слове**».

19 траўня ў галерэі «Панарама» НББ адкрылі фотавыставы «**Птушкі Палесся**», што дзейнічае ў межах праекта «Палессе – дзікая прырода без межаў», які працуе дзеля захавання дзікай асяроддзя аднаго з найвялікшых прыродных ландшафтаў Еўропы. Арганізатарамі выставы выступаюць НББ, ГА «Ахова птушак Бацькаўшчыны», Беларускі клуб фатографіі дзікай прыроды. Экспазіцыя – своеасаблівае падарожжа па Палессі з фотаздымкамі-партрэтамі палескіх птушак і фотаздымкамі-асяродкамі іх існавання. Аўтары здымкаў – вядомыя фатографы Мікалай Варавей, Андрэй Шэўчык, Павел Лычкоўскі, Уладзімір Пакалевіч, Віктар Казлоўскі, Арцём Турлай, Васіль Фядосенка і Сяргей Козак.

Убачыць чорнага бусла альбо барадатую кукаўку, навучніца адрозніваць як мага больш відаў птушак, ведаць іх звычкі і іншыя асаблівасці, палюбавацца ўнікальнай разнастайнасцю крылатых жыхароў Палесся – усё гэта можа зрабіць бёрдвотчар (назіральнік птушак) пад час адмысловага падарожжа і наведнікі выставы «Птушкі Палесся».

Пабачыць партрэты палескіх птушак можна да канца чэрвеня.

Да 25-годдзя ансамбля кафедры харэаграфіі БДУ культуры і мастацтваў (кіраўнік Святлана Гуткоўская, балет-майстар-рэпетытар Павел Стрэльчанка, музычны кіраўнік Алена Ільіна) 24 траўня ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» адкрыта выстава «**Паэзія танца**». Прадстаўленыя фотаздымкі, што распаўняюць пра гісторыю калектыву, сцэнічныя строі, афішы і публікацыі аб канцэртах, узнагароды, атрыманыя на нацыянальных і міжнародных харэаграфічных конкурсах, фоталабіомы і эскізы касцюмаў. Мажліва таксама паглядзець відэазапісы выступленняў калектыву на канцэртах фестывалях і конкурсах.

Пабачыць выставу можна да 5 чэрвеня.

Грамадская арганізацыя «Ахова птушак Бацькаўшчыны» 22 траўня запрасіла журналістаў у вёску Перабродзе Мёрскага раёна на **агляд тураў выхаднога дня**. Прэс-тур адбыўся ў межах праекта «Разам да грамады і прыроды: Мёрскі раён», што рэалізуецца Мёрскім райвыканкам, ГА «АПБ» і Латвійскім сельскім форумам пры фінансавай падтрымцы Еўрапейскага саюза.

У «Мацейкавай сялібе» сабраліся гаспадары аградзябіаў, майстры, фермеры і гіды, якія робяць экскурсіі па балотах і рэках. З іх дапамога ўдзельнікі пазнаёміліся з адметнасцямі Мёрскага краю ў інтэрактыўным фармаце майстар-класаў і дэгустацыяў. Некаторыя з актыўнасцяў для турыстаў сталі магчымымі толькі ў межах ініцыятыўнага мясцовых жыхароў, арганізаваных дзюкуючы праекту.

Падрабязней чытайце ў наступным нумары.

Скарыстаныя інфармацыя Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Музея гісторыі горада Мінска, Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа, ГА «Ахова птушак Бацькаўшчыны», мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» (Мінск)

XVII Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні

22 – 23 красавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбыліся XVII Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні – найбуйнейшая рэгіянальная канферэнцыя ў галіне кніжнай культуры. За дзесяцігоддзі правядзення навуковы форум стаў сапраўдным брэндам, пазнавальным сярэд даследчыкаў і спецыялістаў розных краінаў.

Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні з'яўляюцца адной з галоўных пляцовак краіны для абмеркавання вынікаў навуковых даследаванняў па пытаннях кніжнай культуры і кніжнай спадчыны. Канферэнцыя дасягнула сапраўды высокага ўзроўню, набыла вялікую папулярнасць і збірае даследчыкаў кнігі з розных краін свету.

Колі пытанню, што абмяркоўваліся на сёлетняй канферэнцыі, ахоплівала ўсе важныя аспекты развіцця беларускай кніжнай культуры ад старадаўняй рукапісаў да вы-

карыстання сучасных інфармацыйных тэхналогій на ўсіх этапах існавання кнігі. Даследчыкі абмяркоўвалі пытанні ад асаблівасцяў мастацкай атмасферы Біблі Францыска Скарыны да мастацтва беларускай сучаснай дзіцячай кнігі.

Арганізатарамі канферэнцыі выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і НББ. Мадэратарам канферэнцыі быў намеснік генеральнага дырэктара НББ Аляксандр Суша.

У праграме былі больш за 80 дакладаў ад навукоўцаў з сямі краінаў. Штогод пад час канферэнцыі ладзяцца сустрэчы даследчыкаў, навуковыя дыскусіі і абмеркаванні, выставы і прэзентацыі. Мерапрыемства праходзіла ў жывым фармаце, з-за вядомых прычынаў адбылася таксама і онлайн-трансляцыя для дыстанцыйнага далучэння аддаленых удзельнікаў.

Пасля завяршэння канферэнцыі арганізатары падвялі вынікі, каб вызначыць, наколькі праект дасягнуў сваіх мэтай. Сваімі меркаваннямі пра канферэнцыю падзяліліся на сайце НББ яе удзельнікі: спецыялісты Музея беларускага кнігадрукавання і Музея-бібліятэкі Сімяона Полацкага – філіялаў Нацыянальнага полацкага гісторыка-культурнага музея-

-запаведніка Вера Ашуева і Дзіяна Кашкур; Вольга Шутава, дырэктар Лабараторыі скарыназнаўства і валарызацыі даследаванняў гісторыі і культуры Беларусі (Во-сюр-Сен, Францыя); супрацоўнікі ЦНБ імя Якуба Коласа НАН Беларусі Аляксандр Сцефановіч, Алена Цітавец, Таццяна Жук, Надзея Слуга, Вольга Губанова, Алена Дзенічэнка, Валерыя Навумен-

ка, Марына Ліс; Юлія Шустава, дацэнт кафедры дапаможных гістарычных дысцыплінаў і археографіі Расійскага дзяржаўнага гуманітарнага ўніверсітэта, старшы навуковы супрацоўнік навукова-даследчага аддзела рэдкіх кніг (Музея кнігі) Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі (Масква, Расія); іншыя.

Паводле інфармацыі НББ

Генерал Трусевіч

У маю новую кнігу «Край заветных мрояў» увайшоў гістарычны нарыс аб гісторыі школы ў Карэлічах. Калі працавала над ім, знайшла дакументы, якія сведчаць, што адным з вучняў Карэліцкага вышэйшага пачатковага вучылішча быў Аляксандр Трусевіч з вёскі Паланая Карэліцкага раёна, будучы генерал. Гэта пацвярджаюць і ўспаміны слыннага земляка.

Звернемся да іх, каб прасачыць жыццёвы і баявы шлях генерал-маёра артылерыі Аляксандра Васільевіча Трусевіча, удзельніка грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, аднаго з абаронцаў Масквы.

А. Трусевіч нарадзіўся 8 сакавіка 1899 года ў вёсцы Паланая Навагрудскага павета Мінскай губерні (цяпер Карэліцкі раён) у сялянскай сям'і. З успамінаў А. Трусевіча: «Бацька – селянін. Меў тры дзесяціны зямлі, якія размяшчалася вузкімі палоскамі на васьмі палетках, аднаго каня, адну карову, жылі бедна. Старэйшы брат некалькі гадоў быў парабкам у бліжэйшых да вёскі маёнтках, а незадоўга да вайны зусім выехаў з вёскі. Сястра падзёрна працавала ў памешчыкаў, я з напарнікам на працягу двух сезонаў па найме пасвіў чараду сялянскіх авечак. Вучыўся ў царкоўна-прыходскай школе ў вёсцы Дольная Рута. У 1912 годзе паступіў у Карэліцкае вышэйшае пачатковае вучылішча, а ў 1915 годзе перайшоў у чацвёрты клас. Ужо больш года палыхаў пажар Першай сусветнай вайны. Фронт набліжаўся да нашага краю. Па дарозе Навагрудак – Карэлічы рухаліся войскі і бежанцы, пайшлі і мы з сястрой. У вёсцы засталіся бацькі з двума дзецьмі, хлопчыкамі

пяці і сямі гадоў. Бацька і маці, як я даведаўся пазней, хутка памерлі, дзяцей здалі ў дзіцячы прытулак горада Навагрудка».

На воінскіх эшалонах і таварных цягніках Аляксандр з сястрой дабраліся да Адэсы. Сястра пайшла працаваць на металургічны завод, а Аляксандра накіравалі ў інтэрнат для дзяцей бежанцаў. У Адэсе юнак скончыў 2-е Адэскае вышэйшае пачатковае вучылішча і паступіў вучыцца ў гідратэхнічнае вучылішча, дзе праходзіў ваенную падрыхтоўку з вучыцца пры яхт-клубе па марской практыцы.

У пачатку 1918 года румынскія войскі ўварваліся ў Бесарабію, пад пагрозай захопу апынулася Адэса. Ваенна-рэвалюцыйны савет горада пачаў фармаваць атрады для абароны горада. У адзін з такіх атрадаў і трапіў юнак. Так пачалася яго ваенная біяграфія. Чырвоная армія Трусевіча ваяваў з румынамі ў Бесарабіі, з немцамі і пятлюраўцамі каля Адэсы. Пазней наш зямляк трапіў у склад Севастопальскага палка, які

быў перапраўлены па Чорным моры пад Наварасійск, і, стаўшы байцом артылерыйскай батарэі Таганрогскага ваенна-марскога атрада, ваяваў з белагвардзейцамі на Кубані.

У 1918 годзе Таганрогскі ваенна-марскі атрад увайшоў у склад Стальноўскай дывізіі, што ваявала з войскамі Краснова, Дзянікіна, Шкуро і Мамантава. А. Трусевіча прызначылі начальнікам сувязі адной з артылерыйскіх батарэй. Стальная дывізія была накіраваная на абарону Царыцына (цяпер Валгаград – «КГ»). Горад быў акружаны палкамі генерала Краснова, становішча яго абаронцаў ускладнялася з кожным днём, заканчваліся запасы харчавання і зброі. У адзін з вострых дзён, калі белыя ўжо наблізіліся да ўсходу горада, Стальная дывізія раптоўна атакавала ворага з тылу. Па акопах праціўніка быў адкрыты артылерыйскі агонь, затым у атаку пайшла конніца, у выніку чаго белаказкі

адступілі. Але зімою 1918 – 1919 гадоў абстаноўка на фронце зноў ускладнілася – імкнучыся авалодаць горадам, вораг падцягнуў рэзервы. Супраць 10-й арміі, у склад якой увайшла Стальная дывізія, ваявалі войскі, перакінутыя праціўнікам з Паўночнага Каўказа. У абароне горада вялікую ролю адыграла артылерыя. Наш зямляк А. Трусевіч разам з іншымі чырвонаармейцамі вёў артылерыйскі абстрэл белагвардзейскіх пазіцый. У канцы зімы 1919 года праціўнік быў вымушаны адыйсці ад Царыцына.

У лістападзе 1919 года А. Трусевіч быў накіраваны з фронту ў Петраград на артылерыйскія курсы каманднага саставу. Між тым летам 1920 года становішча на Паўднёвым фронце зноў ускладнілася. Войскі Врангеля выйшлі з Крыма і прасунуліся ўглыб Украіны. На падмацаванні Чырвонай Арміі былі накіраваны курсанты з Петраграда. У складзе Петраградскай брыгады на фронт трапіў і курсант Трусевіч. Чырвонаармейцы разграмілі врангелеўцаў, прымуслі іх адступіць у Крым, а затым ачысцілі ад ворага і Крым. Удзел А. Трусевіча ў грамадзянскай вайне завяршыўся праследаваннем банды Махно ва Украіне.

Далейшая служба нашага земляка была звязаная з ваенна-марскім флотам. Да 1931 года ён служыў у артылерыйскіх часцях берагавой абароны Чорнага мора, займаючы пасады камандзіра батарэі, начальніка штаба артдывізіёна, начальніка штаба артылерыйскай брыгады і іншыя. У 1931 годзе Аляксандр

Васільевіч паступіў у Ваенна-марскую акадэмію імя Варашылава ў Ленінградзе на факультэт ваенна-марскай зброі. У 1935 годзе скончыў акадэмію, атрымаў спецыяльнасць ваеннага інжынера па артылерыі. Пасля заканчэння акадэміі два гады служыў на Паўночным флоте, у Мурманску, дзе займаў пасаду артылерыста аддзела ўзбраення. У 1938 – 1939 гадах на марскім навукова-выпрабавальным палігоне Ленінграда ён займаў выпрабаваннем артылерыі і боепрыпасаў.

У 1940 годзе А. Трусевіч атрымаў званне палкоўніка і быў пераведзены ў Маскву, у адно з цэнтральных упраўленняў ваенна-марскога флота, дзе спачатку заняў пасаду начальніка аддзела, а затым – намесніка начальніка ўпраўлення.

У час Вялікай Айчыннай вайны Аляксандр Васільевіч займаўся забеспячэннем караблёў і часцей марскога флоту артылерыйскай зброяй. У лістападзе 1944 года нашаму земляку прысвоена званне генерал-маёра. Ён узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонай Зоркі, Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны І ступені, медалімі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы» і іншымі.

Пасля вайны да выхаду ў адстаўку Аляксандр Васільевіч працягваў служыць ва ўпраўленні артылерыі ваенна-марскога флоту. Ён пайшоў з жыцця 29 студзеня 1977 года. У гонар яго названая адна з вуліцаў вёскі Паланая, дзе нарадзіўся будучы генерал-маёр артылерыі.

*Святлана КОШУР,
г. Карэлічы*

Талака за гістарычнае і культурнае адзінства

Выратавальнік

Гэтую гісторыю мне расказаў тата ўлетку 2003 года. Над нашай вёскай Радкава, што ў Салігорскім раёне, нависла страшэнная чорная хмара, стаў моцна грымець гром, а ў зямлю пачалі біць вертыкальныя маланкі. Мы з татам схаваліся пад паветку, бо лівень не даваў зайсці ў хату, і тут ён пачаў мне расказаваць пра адзін выпадак з яго дзяцінства.

Было гэта ў канцы трыццаціх гадоў дваццатага стагоддзя. Каля роднай хаты маёй бабулі Зосі рос вялікі дуб, які пасадзіў яе дзядуля. Дуб быў вышэй за хату, а рос цікава: да метра ад зямлі гэта быў адзін ствол, а вышэй – раздзяліўся на дзве паловы і рос дзвюма вялікімі галінамі. Адна галіна раскінулася над хацінай, другая – над вуліцай. Аднойчы гарачым летнім дзеньком прышла ў вёску навальніца. Яна была такой страшэннай, што людзі хаваліся ў хаты і хлявы. Маланкі білі адна за другой, і ўсе былі вертыкальныя. Мая бабуля, якая тады была маладой жанчынай і мела дзевяць дзетак, схавалася з імі пад вялікі стол у сенцах. Ад жаху дзеткі плакалі, а маці ў малітве прасіла Бога абараніць іх ад бяды. І ў адзін момант каля хаціны раздаўся выбух. Задрыжэлі дзверы ў вокны, дзеці закрывалі яшчэ магнеі, а потым усе з жахам убачылі чорны дым над хатай. «Гарым!» – закрычаў хтосьці, і ўся сям’я выбегла на вуліцу, нягледзячы на лівень, гром і маланкі.

А вось аб тым, што яны ўбачылі, я напісала верш.

Прапрадзедкаў дуб

*Над вуліцай вясковай, нібы арка,
Сагнуў галіну трохвяковы дуб.
Вягучы аблокі па-над ёю шпарка,
А ад хаціны не застаўся й зруб.*

*Той дуб садзіў калісьці мой прапрадзед,
Як быў зусім зялёным юнаком...
Ці думаў ён, што дзесь у даляглядзе
Нашчадак сядзе ля яго з кіжком.*

*А тым нашчадак стаў мой родны тата.
Ён мне аднойчы летам расказаў,
Як дуб калісьці ўратаваў іх хату:
Жыцця палову за яе аддаў.*

*Быў тата мой тады зусім маленькі,
Як хмара чорная на вёску напаяўла
Ды так грымела, што сіскаў ён жменькі,
Бо навальніца жудаснай была.*

*Уся сям’я схавалася ў сенцах,
Малілася бабуля ля ікон,
І адлігвалі сінявоў акенцы,
І гром грымеў, нібыта білі ў зван.*

*Малыя дзеці плакалі ад жаху,
Маланкі рэзалі над вёскай небасціл,
Дождж малаціў па гонтаваму даху,
Чыталі «Ойча наш» з апошніх сіл.*

*А потым выбух грывнуў каля хаты,
Такі, што вушы там заклаха ўсім,
Нібы снарад ўзарваўся ад гарматы,
А потым паказаўся чорны дым.*

*Калі ж сям’я на вуліцу пабегла,
Каб паглядзець, што каля іх гарыць,
То ўбачылі: палова дуба легла,
А вось другая – голая стаіць.*

*Уратаваў той дуб іх ад пажару,
Цаной жыцця свайго ўратаваў...
Плывуць і сёння над галінай хмары,
Дзе тата мой задумліва стаіць.*

*Палова дрэва тая, што ўцалела,
Цяпер у садзе, што гара стаіць.
Даўно сям’я на неба адляцела,
А каля дуба хтось чужы сядзіць.*

Да слова, дуб гэты, а дакладней – яго палова і сёння жыве. Высіцца гмахам над маёй роднай вуліцай. І кожны раз, як толькі пачынаецца навальніца, я гляджу на спалыхі маланак і ўспамінаю сваіх родных, якіх ужо няма на гэтай зямлі, тую гісторыю, што паведаміў тата, і вельмі аб іх сумую. Бо мяне гадавала тая бабуля Зося, і шмат гадоў быў побач са мной мой любімы тата Віктар Аляшквіч. Няма ўжо той хаціны, і з той сям’і амаль нікога не засталася, а дуб жыве і сёння.

Валянціна БАБКО-АЛЯШКЕВІЧ

Прасторы, залітыя фарбаю агністай

Самабытны мастак Уладзімір Бізюк у Ашмянскім раёне больш вядомы як былы дырэктар Ашмянскай школы-інтэрната, дырэктар Журманскай сярэдняй школы. Уладзімір Аляксандравіч нарадзіўся і вырас у вёсцы Соля на Сморгоншчыне. Закончыў сярэдняю школу, а затым фізічны факультэт БДУ. Жыццё сваё звязваў з прафесіяй настаўніка. Шмат гадоў працаваў дырэктарам Ашмянскай школы-інтэрната. Аднак акрамя строгай мовы лічбаў яго цікавіла іншая, выразная і яркая мова колераў і адценняў, хацелася адлюстраваць прыгажосць навакольнага свету на палатне. Займаючыся складанай і цікавай працай, Уладзімір Аляксандравіч часта адводзіў душу за творчасцю. Із гадамі, нягледзячы на занятасці і клопаты, не закінуў сваё захапленне. У сваім станаўленні як мастака ён бачыць вялікую ролю бацькі, які быў вельмі творчым чалавекам, умеў рабіць прыгожыя рэчы з розных матэрыялаў і ў рознай тэхніцы; дзедка, які будоваў хату без адзінага цвіка, рабіў прыгожую і добрую мэблю. Мабыць, дзіцячы ўражанні і стварылі той глыбока лірычны склад душы мастака, склад, які не падробіш і які застаецца з чалавекам назаўсёды.

І хоць У. Бізюк лічыць сябе мастаком самадзейным, аматарам, талент, памножаны на вялікую працаздольнасць, на пастаянную самаадукацыю ў галіне жывапісу, дае добрыя здабыткі і вялікія дасягненні. А яшчэ натхненне... Без яго мастаку ніяк не абыйсцяся. Палотны нашага земляка неаднаразова выстаўляліся ў Мінску, Гродне, у нашым горадзе.

У. Бізюк выдатна валодае тэхнікай алео. Ёсць спробы і акварэльныя, ёсць і графічныя працы, але алей – ледзь не самая любімая тэхніка, што спадарожнічала мастаку ад першых крокаў у мастацтве да сёння. Магчымасці ў гэтых фарбаў вельмі вялікія, і кожны з мастакоў мае свой метады пісьма алеем.

Калі адбылася першая персанальная выстава У. Бізюка, можна было убачыць, як многа адзін толькі мастак можа расказаць пра сваю радзіму. Перад намі паўстае чароўная пазма фарбаў. Беларуска прырода быццам спявае на палотнах гэтай творцы. Урачыстай мелодыяй гучаць назвы карцінаў: «Рака Ашмянка», «На беразе

Снігянскага вадасховішча», «Нарачанскія лодкі», «Рака Лоша», «Вечар на Нарачы», «Дарога да грыбных мясцін», «Хутка вясна», «Зімова дарога» і інш. Знаёмчыся з яго працамі, можна зразумець, якое багацце роднай прыроды адлюстраванае на іх. У кожнага пейзажыста ёсць нешта сваё, уласнае ў бачанні прыроды. І чым больш пейзажаў мы бачым, тым больш даведваемся аб душы чалавечай.

Для мастака шлях да віртуознага мастацтва пралягае праз метады накідаў і замалявак. У кожнага жывапісца ў жыцці бываюць працяглыя перыяды, аддадзеныя гэтай справе. Гэта збор жыццёвага матэрыялу. З яго пачынаецца творчасць. Без гэтага яе не можа быць. Вось і Уладзімір Аляксандравіч заўсёды вяртаецца з сабой у машыне аркушы паперы, алоўкі: стараецца занатаваць усё тое, што зачэпіла яго ўвагу, выклікала цікавасць.

На карцінах У. Бізюка заўсёды многа вады. Вада – празрыстыя фарбы, а яшчэ звонкасць і пяшчотнасць колераў, з дапамогай якіх мастак яе піша. Таму вада ў яго, як музыка, грывіць, спявае, ліецца. Уладзімір Аляксандравіч – шчаслівы чалавек, бо ён можа зафіксаваць россып фарбаў, імкліваць святла і лёгкіх ценяў на вадзе. Кожная такая праца здзіўляе рэалізмам. Вока сучасніка не знойдзе ніводнай недарэчнасці. Сціплага прыгажосць Беларусі зьяе фарбамі і гучыць у пейзажах «На беразе возера Нарач», «Восень на ўзлеску», «Рака Вілія».

Уся творчасць мастака пабудаваная на асацыяцыях. Часта на выставах да яго падыходзяць людзі і гавораць, што пазналі на карціне тую ці іншую мясцовасць. Тонкі і назіральны мастак адлюстроўвае тыя мясціны, якія ён помніць і любіць, бачыць тысячы разоў, якія часта піша

ў розныя поры года, спадзеючыся, што гэтая любоў да беларускай прыроды абудзіцца і ў сэрцах тых, хто ўбачыць і адзін з яго працаў. У адным з інтэрв’ю ён зазначаў: «Часта, працуючы над карцінай, задаюся пытаннем: як зрабіць так, каб людзі навучыліся бачыць прыгажосць беларускай зямлі, што зрабіць для таго, каб захаваць яе. Мастак не проста бачыць прыроду, ён адчувае яе сэрцам, таму што прыроды, лепш за прыроду родных мясцін, ён не бачыў нідзе...»

Некаторыя пейзажы нагадваюць вобразы паэмы «Новая зямля» Якуба Коласа. Яны цудоўныя па колеры і кампазіцыі. Магчыма, такое ўражанне складаецца таму, што Уладзімір Аляксандравіч робіць замалёўкі любімых ім куткоў прыроды. Такіх, як у працах «Пачатак восені на рацэ Ашмянцы», «Быстрыца», «Раніца на беразе Віліі», «Рэчка Ратагол упадае ў возера Рыжае». Усе карціны вылучаюцца аптымістычным, жыццесцвярдзальным настроем. Прырода ў У. Бізюка – мажорная, радасная. Аўтар дасягае гэтага ўмелым спалучэннем каларыстычнага і танальнага выразнення. А ў самім выбары сюжэта бачна любоў аўтара да родных мясцінаў.

Трэба адзначыць яшчэ адну вельмі важную асаблівасць жывапіснай манеры мастака. Ён умеа спалучае цёплыя і халодныя тоны.

Можна доўга глядзець на карціну «Дождж у горадзе Гродна». Перад намі адна са старажытных вуліц горада, Фарны касцёл, гродзенцы. Кожная дэталё выпісаная з вялікай цеплынёй і любоўю, якія міжвольна перадаюцца і глядачу.

Што ж дапамагае мастаку ў працы над карцінай? Гэта тонкі густ, пастаянная самаадукацыя ў галіне жывапісу і багаты вопыт. Мастацкая спадчына нашага земляка вялікая і разнастайная. У асноўным спісе мастака – звыш 150-і назваў. Няма і творчых планаў. Вядома, і падтрымка блізкіх людзей, іх зацікаўленасць яго творчасцю. А найбольш дапамагае яму любоў да роднай зямлі, умненне перадаць склад душы беларускай прыроды.

Такі ён, наш зямляк У. Бізюк, тонкі і назіральны творца, педагог па прафесіі, мастак па захапленні.

Некалі яго сябра-паэт Леанід Каркотка прывясціў яму верш, дзе былі такія радкі:

*А дзень заліты
фарбаю агністай,
Нібы пейзажы
Вашы за акном.
Здароўем моцным,
ласкаю іскрыстай
І дабротай хай поўніцца
Ваш дом.*

*Ана ПЛЯВАКА,
настаўнік беларускай мовы,
літаратуры і мастацтва
СШ № 7 г. Ашмяны
імя М.М. Гружэўскага
Ян ВІТКОУСКІ,
вучань 11 класа*

«Водгулле...» з дарог Аляксея Пяткевіча

У гродзенскім выдавецтве «ЮрСаПрынт» нядаўна пачыла свет новая кніга прафесара з Гродна Аляксея Пяткевіча «Водгулле з маёй дарогі». Кніга выйшла з друку з нагоды 90-годдзя сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў, які свой юбілей адзначыў сёлета ў канцы сакавіка.

Кніга ўспамінаў пісьменніка складаецца з трох частак: «Рухі жыцця», «Асобы» і «Рэфлексіі».

Раздзел «Рухі жыцця» – гэта своеасаблівая біяграфія аўтара, якая пачалася з мястэчка Новы Сверхань

на Стаўбцоўшчыне і дзясяткі гадоў працягваецца ў Гродне. Аўтар прыгадвае і маленства, і пачатак ліпеня 1944 года, і гады вучобы, і студэнцкія аўдыторыі, і працу ў Гродзенскім універсітэце. Вельмі цікава чытаецца гэты раздзел – шчырае водгулле ўспамінаў пра перажытае і ўбачанае. Праўдзіва ў ім адлюстраваныя вобразы яго калеж, сяброў і знаёмых.

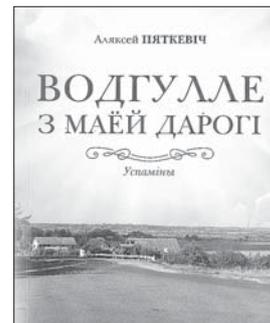
Другі раздзел «Асобы» – светлыя ўспаміны пра Зоську Верас, Васіля Быкава, Аляксея Карпюка, Ларысу Геніюш, Уладзіміра Карат-

кевіча, Юльяна Сергіевіча, Анатоля Іверса, Апанаса Цыхуна і іншых вядомых асобаў Беларусі.

У раздзеле «Рэфлексіі» Аляксей Міхайлавіч разважае пра нашае жыццё, пра Гродна і Нёман, да якіх ён будзе вяртацца заўсёды, дзе б ні быў. Асабліва чуліва аўтар апявае Нёман, які злучае родную Стаўбцоўшчыну і Гродна: «Нёман для мяне адзіны – той свяржэнскі і гэты гродзенскі. Але яны розныя, як розныя юнацтва і старасць. Вядома ж, мяне мацней кліча той Нёман. І

я прыязджаю і буду прыязджаць, пакуль трымаюць ногі, да яго на сустрэчы».

«Водгулле з маёй дарогі» – выданне пра перажытае самім аўтарам, пра тое, чаго мы раней не ведалі і не чулі. Скразнай лініяй праз усю кнігу праходзіць шчырасць аўтара, захопленасць мінуўшчынай і тымі асобамі, якіх Аляксей Міхайлавіч ведаў, сустракаўся, сябраваў. На маю думку, кніга А. Пяткевіча значна пашырыць уяўленне чытачоў пра нашу літаратуру і культуру XX – пачатку XXI стагоддзя.

Дадам, што выданне ўспамінаў А. Пяткевіча прыгожа аздобленае багатым фотаматэрыялам.

Сяргей ЧЫПРЫН, г. Слонім

Горкае рэха вайны

Найстарэйшая жыхарка вёскі Літусова Сенненскага раёна Валянціна Крутаўцова дзякуе лёсу за спакойнае і ціхае жыццё ў роднай хаце. У свае 90 яна можа не толькі ўгадаць падзеі даваеннай пары, як працавала ў пана, і на сабе адчула жахі вайны, але і спыніцца на дробных дэталях – імёны, прозвішчы, лічбы – для яе не праблема. Гэта вельмі здзівіла і абрадавала мяне, бо так удалося высветліць шмат цікавых фактаў з мінулага маёй роднай вёскі, якія дагэтуль былі «белымі плямамі» ў яе гісторыі. Чытачам «Краязнаўчай газеты» прапаную невялічкія апаведы ваеннай і даваеннай пары, што распавяла мне Валянціна Сяргеёўна.

Гісторыя першая. Яе бацькі

Матулю Валянціны Сяргеёўны звалі незвычайна для нашай мясцовасці – Ліцэра, яна са Звягаў (так мясцовыя называюць вёску Рошчына ў Сенненскім раёне). А бацька-калгаснік Сяргей Восілавіч, 1904 года нараджэння, на вайну не пайшоў з-за рэўматызму, быў ён родам з хутара Вуглянь, што каля невяліччай крынічкі на ўездзе ў Літусова. Насельнікаў гэтага хутара называлі вуглянцы. Цяпер з тых «вуглоў» засталіся так званыя Вуглянскія могілкі, бадай, адзіны напамін пра колішняе паселішча...

Да вайны сям'я Валянціны Сяргеёўны жыла на хутары, а з канца 1930-х – пачатку 1940-х хутаранцы пачалі пераязджаць разам са сваімі пабудовамі ў суседнюю вёску, многія хагы той пары стаяць у Літусаве і цяпер. Хата, дзе сёння жыве 90-гадовая Валянціна Сяргеёўна, – Ліксеева, яе мужа. А бацькоўская і цяпер стаіць каля магазіна цэлая, моцная.

Гісторыя другая. Вайна

Вайна пачалася ў Літусаве з пажару. Гарэўны ток Настасі Рыгоравай, які падпалілі немцы. Падалі снарады, гарэла хата адна-васкоўца Арцёмкі. Матуля Валянціны Сяргеёўны стаяла каля вакна і назірала за ўсім. Каля хаты ўпаў

снарад, крыху «не хапіла» – магло б запалаць і іх жытло.

Уначы да сям'і прыходзілі партызаны, прасілі ежу, а калі і начлегу. У доме не было яшчэ падвойных вокнаў, не паспелі зрабіць, то папрасілі з Бортнікаў чалавека, якога звалі Ягорам. Малады, ні ў партызанах, ні ў войску не быў. Мужчына ўмеў рабіць аканіцы, стругаў іх, потым нанач ішоў у Бортнікі дадому.

Аднойчы на гэтыя стружкі прыйшлі пагрэцца партызаны: «Мы ў вас трошкі адпацнем», – сказалі яны. Паляжалі хлопцы, аднак, быццам душа чула, падхапіліся і хутка падаліся ў лес. «Ці, можа, сігнал хто ім даў», – разважае цяпер Валянціна Сяргеёўна. А стружку ніхто не падгарнуў, відаць было, што на ёй спалі. І раптам немцы ідуць у хату ды пытаюцца: «Партызан быў, спаў?» Што было адказаць маладой шматдзетнай Ліцэры? Прамільгнула думка: калі не паверыць – заб'юць усіх. «Дзеці бегалі, качаліся», – сарваліся словы з яе вуснаў. Гітлераўцы паверылі маладой гаспадыні і болей уначы не хадзілі – толькі ўдзень: кур, як прасілі. Прасілі і партызаны хлеба. Як магла дапамагала сям'я лясным змагарам, шматдзетнай маці вязала для іх цёплыя шкарпэткі.

Гісторыя трэцяя. Пагарэльцы

Вочы Валянціны Сяргеёўны, якія глядзелі ў гую хвіліну ў вакно, бачылі 1942-і... Сухімі вуснамі яна пачала раскадваць гісторыю.

...Мусіць, летам, ехалі немцы на Бортнікі, каб патрапіць у Аланцьева – праз гэтыя вёскі пралягаў шлях да Оршы. Аднак на фашыстаў напалі партызаны, развязаўся бой. Гітлераўскія коні былі забітыя, партызанам удалося збегчы. Назаўтра прыехаў карны атрад, аблілі і спалілі Бортнікі. Людзі ўцякалі хто ў лес, а хто ў суседняе Літусова. Пасля фашысты вярнуліся, бо адзіны зруб новай, Курылавай, хаты не загарэўся: карнікі аблілі яго і яшчэ раз падпалілі.

Гэтыя Курылы з пяці душаў прыйшлі да шасцёх чалавек сям'і Валянціны Сяргеёўны. Спалі пагарэльцы на падлозе, і так жылі да вясны. У некаторых насельнікаў была заканапаная ямачка «добра», у іх – знішчылі ўсё. Харчаваліся разам, посна, мала: бульбіна, таўклі ў ступе ячмень, калі было, на жорнах малолі жыта, пяклі з яго хлеб. Аралі, цягалі плуг. Валянціна Сяргеёўна, тады 12-гадовая дзяўчынка, разам з іншымі дзецьмі валакла барану, талакой дапамагалі адно аднаму. З вясной

пагарэльцы людзі пачалі вяртацца назад у вёску, рабілі зямлянкі, якія замянялі ім родныя хаты...

Гісторыя чацвёртая. Пастаяльцы

Трэскі разгараліся ў печы ўсё мацней, у хатняй цішы чуўся пошум полымя, сырасць і холад нарэшце наступілі месца цёплай, утульнаму. Валянціна Сяргеёўна прадоўжыла апавед...

У 1944-м другі год як стаялі ў вёсцы немцы, людзей не чапалі. Прыедуць, курэй, кароваў, свіней пабярнуць. Бацька Валянціны Сяргеёўны ад немцаў хавуўся. Дняваў у пограбе пры сцяне, у бульбе, сярэд адзення; можа, мяркуе жанчына, дзякуючы гэтакму перастала балець нага. Пакрысе Сяргей Восілавіч пачаў хадзіць, і ў канцы вайны яго забралі на службу. З месца давялося яму ўсё ж паваяваць. Паранілі, трапіў у шпіталь.

Летам, мо' з месяца два, у іх хаце паспелі пажыць пяцёра немцаў. Вялікай сям'і давялося рабіць нары на паграбе, спалі на поспілках, паверх кайстры. У Дольнікавым круглым двары стаяла іх нямецкая кухня, туды фрыцы з кацялкамі хадзілі па абед і падвячорак. Ліцэры ж дазволілі гатаваць ежу для малых на сваім двары – на паглінках. Зрэдку адзін немец, той, што быў стары і добры і ў якога засталася ў Нямецчыне маленькая дачка, гаварыў гаспадыні, каб ішла ў хату паліць у печы – карміла дзяцей. Разам з маці ў гэтыя хвіліны пры печы любіла стаць старэйшая Валянціна: цуд цэлы, калі маці блін які спячэ ці бульбы прыгатуе. Калі ў немцаў была палучка, маглі пачаставаць дзяцей салодкай трубкай ці ледзянцом, іншы раз прасілі ў гаспадыні бітончык, каб наліць малым супу.

Калі б выпала такая магчымасць, Валянціна Сяргеёўна і цяпер бы пазнала тых добрых іх пастаяльцаў. «Вот табе і немцы! Як успомніш, дык жалка», – гледзячы ўдалечыню праз старое шкло вакна, жанчына паступова вяртаецца з тых далёкіх сваіх успамінаў.

Калі немцы адступілі, а бацька вярнуўся з непрацяглай сваёй службы, нарадзіліся яшчэ дачкі Каця, Надзя, Соня. Вайна скончылася, калі Валянціне было 14 гадоў.

Запісала Надзея ЗУЕВА, фота аўтара

Увазе зацікаўленых

Раней мы паведамлялі, што наводзячы парадак у памяшканні БФК і рэдакцыі пабачылі: назапасілася даволі шмат разрозненых асобнікаў «Краязнаўчай газеты» розных гадоў. Мы прапанавалі чытачам і падпісчыкам **завітаць да нас у рэдакцыю** (адрас і тэлефон глядзіце на апошняй старонцы газеты), **каб выбраць** сабе (гэта зусім бясплатна) асобнікі, якіх у вас няма альбо якія найбольш зацікавяць. Радзя ўсім, хто адгукнуўся, выбраў для сябе тое, што цікавіць, чаго не хапала ў падшыўках. Хто ж не паспеў, хочам супакоіць: засталася яшчэ нямала асобнікаў, якія можна перагледзець. Такім чынам, раздачу «Краязнаўчай газеты» мы вырашылі прадоўжыць.

Маючы намер завітаць, загадзя скантактуйцеся з намі, каб дамовіцца аб часе сустрэчы. Звярніце таксама ўвагу, што рэдакцыя не адбірае асобнікі і не высылае. Чакаем вас у траўні і пачатку чэрвеня. Няхай архіўныя асобнікі служаць людзям!

Рэдакцыя «Краязнаўчай газеты»

Свае традыцыі, мясцовыя прадукты

Цяперашні час не надта спрыяльны для ажыццяўлення многіх задумаў, бо з-за каранавіруса даводзіцца ўносіць значныя карэктывы ў планы, пераносіць пэўныя мерапрыемствы, чакаць, што скароціцца колькасць наведнікаў у аграрыяўдзібы. А з іншага боку – з'яўляецца магчымасць лепей спасцігнуць сваю зямлю, свае традыцыі і культуру, раз ужо не так проста паехаць за межы краіны. Ды і цікавостак, адметных мясцінаў у нас таксама не бракуе.

Да новага сезона адпачынкаў гаспадары аграрыяўдзібы рыхтуюцца загадзя. Так, у красавіку ў сядзібе «Стулы» (Пружанскі раён) прайшлі два трэнінгі.

Адзін – завяршалы трэнінг праекта «Падтрымка жанчынаў у фермерстве, агратурызме і рамесніцтве», другі – ажыццяўлены ў рамках ініцыятывы «Кластарная мадэль «Наваколле»: ствараем і прасоўваем мясцовую, натуральную, крафтовую прадукцыю». Першы рэалізоўваўся БГА «Адпачынак у вёсцы» ў партнёрстве з Брэсцкім абласным выканаўчым камітэтам пры фінансавай падтрымцы дабрачыннага фонду «The Coca-Cola Foundation» у 2019 – 2021 гг. на тэрыторыі Брэсцкай вобласці. Ён стаў часткаю глабальнай ініцыятывы «Coca-Cola 5by20», дзякуючы якой брэсцчанкі атрымалі дадатковыя фінансавыя сродкі для старту і развіцця сваіх бізнес-ідэяў, а таксама адукацыйную падтрымку ў бізнесе. Другая ініцыятыва рэалізоўваецца ў рамках праекта «Падтрымка эканамічнага развіцця на мясцовым узроўні ў Рэспубліцы Беларусь» (фінансуюцца Еўрапейскім саюзам і рэалізоўвацца Праграмай развіцця ААН (ПРААН) у партнёрстве з Міністэрствам эканомікі Рэспублікі Беларусь).

Наглядзячы на непагоду і вымушаныя меры прытрымлівання дыстанцыі, сустрэча прайшла ў цёплай і сяброўскай атмасферы. Госці размаўлялі, дзяліліся меркаваннямі і з задавальненнем бралі ўдзел у дыскусіях, што выклікалі выступленні экспертаў Валерыі Кліцкунай і Іллі Давыдава. Першая пастаралася даць адказ на пытанне, пастаўленае ў назве трэнінгу – «Як стварыць незабыўны ўражанні і прадаць іх». Рабіла гэта з дапамогаю ўладальнікаў маляго бізнесу і прадстаўнікоў улады. Выступленне спн. Кліцкунай «Інтэрпрэтацыя спадчыны ў турызме. Новыя падыходы ў эпоху эканомікі ўражанняў» стала інтэрактыўным яшчэ і за кошт скарыстання новай кнігі і працоўнага шпэткі, створаных у рамках праекта «Падтрымка жанчынаў у фермерстве, агратурызме і рамесніцтве».

Выступленне сп. Давыдава стала працягам адукацыйнай праграмы «Як стварыць свой прадукт і прасунуць свой рэгіён» у рамках ініцыятывы «Кластарная мадэль «Наваколле»: ствараем і прасоўваем мясцовую, натуральную, крафтовую прадукцыю». Госці з выдумкай, творча падышлі да выканання хатняга задання і бралі актыўны ўдзел у абмеркаванні сцэнароў для разнастайных фестываляў, экскурсіяў, іншых мерапрыемстваў.

Выбар месца правядзення не быў выпадковым. Гаспадыня сядзібы Ларыса Быцко з'яўляецца адной з пераможцаў праекта па падтрымцы жанчынаў. Яе батлечны спектакль «Прыгоды ката Самі ў Белавежскай пушчы», дэкарацыі і лялькі для якога створаны ў рамках праекта, атрымаў ухвальныя водгукі на канферэнцыі «Жанчына ў справе». А пад час гэтай сустрэчы госці маглі пабачыць спектакль «Прытулак памяці». Спн. Быцко з мужам прадставілі шчыпліваю гісторыю лёсаў многіх беларускіх вёсак на прыкладзе сям'і і творчасці самадзейнага скульптара Мікалая Тарасюка з вёскі Стулы.

Пагодле паведамлення БГА «Адпачынак у вёсцы»

Фотафакт

На пачатку траўня ў Дварэцкім ДOME культуры Дзятлаўскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці адбылося адкрытае пасяджанне дзіцячага клуба народных традыцыяў «Крыніца».

Наведнікі клуба і госці прынялі актыўны ўдзел у фальклорным свяце «Юраўскі карагод». Удзельнікі танчылі «Юрачку», плялі пугу і збівалі ёю капелюшы, перацягвалі «Юраўскі пояс»... Цікавую сюжэтную праграму з народнымі забавамі прадэманстравалі народны тэатр-студыя гульні «Суседзі».

Марына ЛУКІЯНЕЦ, загадчык аддзела метадычнай работы Дзятлаўскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці

Бюджет памятаць мы...

Тэкстыльныя палотны Алы Непачаловіч

Ала Непачаловіч нарадзілася 23 снежня 1951 г. у г. Моніна Маскоўскай вобласці (Расія). У 1975 г. яна скончыла Беларускае тэатральна-мастацкае інстытут, дзе яе вядучым выкладчыкам быў П. Масленікаў. Далей па 1996 г. працавала на Барысаўскім камбінаце ўжыткавага мастацтва ў галіне габелена, мастацкага ткацтва і сцэнічнага касцюма.

Ала Іванаўна лаўрэат II ступені Другога рэспубліканскага трыенале беларускага дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва ў намінацыі «Захаванне традыцый» (2013), лаўрэат I прэміі конкурсу візуальных мастацтваў «ART-SESSIO» XXIII Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Витебске» ў намінацыі «Мастацкі тэкстыль» (2014), лаўрэат II ступені Міжнароднага фестывалю «Мастацкая кераміка» (г. Гжэль, РФ) у намінацыі «Дызайн у кераміцы» катэгорыі «Прафесіянал» (2017), лаўрэат II ступені Хюбілейнага міжнароднага фестывалю «Мастацкая кераміка» ў намінацыі «Дызайн у кераміцы» катэгорыі «Прафесіянал» (Гжэль, РФ, 2018).

13 траўня ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь прайшло адкрыццё выставы памяці Алы Непачаловіч «Патаемнае». Яна працягвае серыю выставаў лаўрэатаў Нацыянальнай прэміі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ў галіне выяўленчага мастацтва мінулага года. Куратар выставы Таісія Халамава.

Калегі зазначаюць, што Ала Іванаўна запомніцца пазітыўным, поўным энергіі і творчых планаў чалавекам. Заўсёды знаходзілася ў «кветніку» студэнтак

і майстрых, на фоне якіх вылучалася сваёй мастацкай графікай на тэкстылі. За жыццё А. Непачаловіч падрыхтавала 26 лаўрэатаў і дыпламантаў міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, 9 стыпендыянтаў і ўладальнікаў спецыяльнай прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Разам з сяброўкамі-калегамі, Наталляй Сухаверхавай, Аленай Обадавай, Вольгай Рэднікінай была «рухавіком» айчыннага ткацтва і габелена, асабай, вядомай далёка за межамі Беларусі.

«Тэкстыльныя кампазіцыі Алы Непачаловіч, – значнае дырэктар НЦСМ Наталля Шаранговіч, – гэта вобразна-асацыятыўныя дэкаратыўныя творы, што з'яўляюцца галоўным накірункам творчасці прафесійнага майстра ткацкага мастацтва. На тэкстыльных палотнах аўтар адлюстроўвае свой асабісты свет. З дапамогай простых формаў і арнаментальных малюнкаў Ала стварае сучасныя вобразныя структуры, у якіх ясна прасочваецца на-

цыянальны стыль. У іх ёсць выразнасць дакладна прадуманых ліній і зачаравальная таямнічасць паўтаральных арнаментаў. Але ў іх ёсць і ўласцівае сучаснаму мастацтву імкненне да лаканічнасці, вобразны мінімалізм, выразныя коды і знакі. Вобразы гэтых дэкаратыўных кампазіцыяў нараджаюць нечаканыя асацыяцыі. Мастак перадае стан прыроды: плынь вады, звонкае маўчанне цішыні, нябеснае мігаценне святла месяца і зорак. Уражанне ад сапраўды вывераных элементаў арнаменту і іх майстэрскага злучэння, рытму ліній і палосаў умацняецца вытанчаным каларыстычным рашэннем. У тэкстыльных кампазіцыях Алы Непачаловіч прадэманстраваны своеасаблівы сінтэз ідэі і матэрыялу, арыгінальныя стылістычныя распрацоўкі і наватарскія тэхналагічныя прыёмы, прасочваецца цесная сувязь з нацыянальнымі традыцыямі».

Пабачыць творы А. Непачаловіч можна ў НЦСМ па 4 ліпеня.

Пагодле інфармацыі арганізатараў

Навошта «выцягваць» святло?

У музеі-сядзібе «Пружанскі палацык» пачала працаваць фотавыстава пастайскага фатографа і вандроўніка Васіля Белякова. Выстава «Пагружэнне ў прыроду» – своеасаблівае справаздача аб яго падарожжах па Брэсцкай вобласці.

Васіль Васільевіч – геалаг-фотаамаатар, які падарожнічае па Беларусі, фатаграфуе маляўнічыя куткі нашай краіны, а затым дзеліцца сваімі ўражаннямі. Яшчэ маладым пачаў самастойна асвойваць фатаграфію, а пазней захапленне перайшло на новы ўзровень. На актыўны лад жыцця паўплывала і вучоба на геалагічным факультэце Іркуцкага ўніверсітэта. За плячыма дапытлівага Васіля Васільевіча – велізарная колькасць экспедыцыяў, сотні фатаграфіяў прыроды і тысячы пройдзеных кіламетраў. Ён падрабязна ведае, як хутэй

дабрацца да цікавага малавядомага і вядомага месца. Здавалася б, што можа быць унікальнага ў бязмежных лясах, палях, азёрах? Але кожная фатаграфія майстра працягвае індывідуальнасцю. А галоўнае, у іх ёсць шчырасць: любоў да роднага краю, сардэчнае жаданне данесці да людзей прыгажосць навакольнага свету, навучыць іх шанаванню прыроды. Фотамастак умее заўважаць цікавае вакол сябе і дзяліцца гэтым з іншымі, запрашае гледачоў ва ўяўнае падарожжа па вывучэнні таямніцаў роднай зямлі. Да таго ж, яго творчасць дэманструе людзям неабходнасць берагчы навакольны свет.

Цікава, што фотамастак, які горача любіць прыроду Беларусі, нарадзіўся ў Сібіры. У нашай краіне В. Белякоў жыве з 1992 года. За сваё жыццё ён некалькі разоў мяняў месца жыхарства, аднак, па яго словах,

«лепшай краіны, чым Беларусь, не сустракаў».

З 2009 года фотамастак арганізоўвае аўтарскія выставы, адметнасцю якіх з'яўляецца тое, што фатаграфіі на іх не паўтараюцца.

Белякоў сябруе з мастакамі, і дзякуючы ім у яго змянілася меркаванне і паняцце аб фатаграфіі: яму захацелася, каб фота былі падобныя да карцінаў. Усе яго фатаграфіі безлічбай апрацоўкі. Васіль Васільевіч не супраць яе, але лічыць, што многія займаюцца ёю таму, што на здымках часосці не хапае, і яны пачынаюць гэта «выпраўляць».

«Але прыроду не выправіш, яе трэба паказваць такой, якая ёсць. Напрыклад, навошта «выцягваць» святло? Восем сонца свеціць, і трэба быць задаволеным гэтым асвятленнем, а калі сонца няма, значыць, не трэба здымаць у гэты час. Гэта ўжо не фатаграфія, а нейкая рэклама. Чалавек паглядзіць на такое фота і захоча з'ездзіць. Прыязджае і адчувае расчараванне, бо ў рэальнасці месца выглядае зусім інакш», – гаворыць фотамастак.

Знаёмячыся з выставай, будзе прыемна ўбачыць месцы, дзе вы ўжо бывалі, і адкрыць для сябе новае, для будучых падарожжаў. Мы запрашаем наведаць выставу «Пагружэнне ў прыроду» – адкрыць для сябе прыгажосць роднай зямлі.

Марына КАЎТУНОК,
галоўны захавальнік фонду
музея-сядзібы
«Пружанскі палацык»

Талант у спадчыну

Наша Зэльва багатая на таленавітых людзей. Шмат гадоў Зэльвенская раённая бібліятэка папулярна твора нашых землякоў, выдае іх персанальныя зборнікі і ладзіць іх прэзентацыі.

Гэтым разам мы запрасілі аматараў літаратуры на сустрэчу з Вольгай Ляскевіч, мясцовай паэткай, каб пазнаёміць з яе творчасцю і прадставіць зборнік вершаў «Песня душы». Таленавітаму чалавеку падуладнае ўсё. Восем і Вольга Сцяпанюна не толькі складае цудоўныя вершы, але і піша карціны.

На пачатку сустрэчы аўтарка распавяла пра сваё дзяцінства, узгадала жыццёвыя падзеі і працоўныя будні. Потым укладальнік зборніка (аўтар гэтых радкоў) пазнаёміла прысутных з прынцыпам кампанавання вершаў па раздзеллах «Люблю радзіму старонку...», «Будзем помніць», «З любоўю кожны радок», «На каханне сваё сэрца настрою», «Слухаць прыроду сэрцам». А Вольга Сцяпанюна дэкламавала свае мілагучныя і лёгкія вершы, якія заварожваюць з першага радка.

З выданнем кнігі Вольгу Сцяпанюна віншавалі родныя, сябры і супрацоўнікі бібліятэкі, а калегі па працы нашай зямлячкі нават выканалі гімн работнікаў культуры, словы якога напісаныя ёю. Прыемным сюрпрызам для прысутных стала выкананне былой калегай паэткі адной з песень на яе словы.

Вялікае эстэтычнае задавальненне выклікала персанальная выстава карцінаў нашай гасці «Творенне души і рук».

Мерапрыемства атрымалася запамінальным і душэўным. Мы зычым Вользе Сцяпанюне і надалей натхнення, высокага палёту ды светлага служэння родным, блізкім і ўсім, у каго ў душы ёсць месца для паэзіі.

Вольга КАМЯКЕВІЧ,
намеснік дырэктара Зэльвенскай раённай бібліятэкі

Каркаць у адказ – не выйсце

У другой палове траўня і ў чэрвені ў шэрых варонаў птушаняты выскакваюць з гнязда, каб пачаць вучыцца жыць самастойна. Пакуль падлеткі не навучыліся лятаць, бацькі працягваюць іх карміць і абараняць, часам атакуючы мінакоў. Грамадская арганізацыя «Ахова птушак Бацькаўшчыны» (АПБ) цяпер атрымлівае шмат званкоў наконт агрэсіўных паводзінаў гэтых птушак, таму будзе добра, калі як мага больш людзей даведаюцца, як развязаць з імі бесканфліктна.

Вароны могуць нападаць, калі чалавек знаходзіцца блізка ад іх птушаняці. Спачатку яны спрабуюць прагнаць вас крыкамі, таму, калі вы пачулі такі сігнал, змяніце маршрут і абмініце месца, дзе можа сядзець птушаня. Важна памятаць: як бы страшна ні выглядала варона, якая нападае, для вас яна менш небяспечная,

чым вы для яе. Птушка ў стрэсе і марнуе шмат сілаў, каб прагнаць вас ці вашага сабаку з гнездавага ўчастка, замест таго, каб карміць птушанятаў.

Вараняты ў гэты час не маюць чорных гальштукаў, характэрных для бацькоў, і звычайна дрэнна лятаюць. Убачыце такога падлетка – не забірайце: ён пад доглядам бацькоў.

– Нядаўна ў АПБ пазванілі: на вуліцы Камуністычнай у Мінску паддажджом сядзіць вараня, – распавядае дырэктар АПБ Аляксандр Вінчэўскі, – бацькоў не відаць, у рукі птушаня не даецца, ежу з зямлі не бярэ, з сухога месца вылазіць пад дождж. Па фота было незразумела, ці птушаня гэта, ці параненая дарослая птушка. Я змог выехаць на месца толькі ўвечары, знайшоў птушаня, але як толькі ўзяў у рукі, адразу з крыкам наляцелі бацькі. Я падсадыў яго на кратцы

знешняга вентылятара пад дахам, яны селі побач, літаральна за метр ад мяне, і зашыпелі ад злосці. Я насунаў капюшон і пайшоў да машыны, але абедзве птушкі білі мяне ззаду па галаве, пакуль я не схаваўся. Памятайце, што ніводзін заапарк ці прафесар-арнітолаг не дагледзяць птушанятаў лепш, чым іх бацькі. Нават у самых крытычных сітуацыях у большасці птушанятаў шанец выжыць у прыродзе большы, чым у няволі.

Каб навучыцца лятаць, птушанятам трэба прыкладна тры тыдні. Каб навучыцца жыць самастойна – некалькі месяцаў, пад час якіх бацькі будуць паўсюль суправаджаць вывадак. У гэты час найлепш проста абыходзіць гнездавы ўчастак: так будзе спакойней і вам, і птушкам. Можна браць з сабой парасон і трымаць над галавой, праходзячы гэты ўчастак, каб вас не дзюбнула варона.

Фота Мікалая ВАРЭБ'Я

Ісці варта строга па дарожцы, на траву не заходзіць, бо там варона можа хавацца вараня.

Добра ідэя – пазначыць «зону з варонамі», павесіць вакол яе таблічкі з надпісам на шталт: «Асцярожна! Магчымы напад варон: яны абараняюць птушанятаў. Пакуль абыходзіце гэты ўчастак». Так, дарэчы, робяць у Аўстраліі.

Калі вы бачыце каля самай дарожкі птушаня вароны, якое не ўмее лятаць, то лепш перанесці яго далей – там спакойней. Дзякуючы насуньце капюшон або раскрийце над галавой парасон. Адпудзіць варону пад час атакі можна вокрыварон: яны абараняюць птушанятаў. Пакуль абыходзіце гэты ўчастак».

Паводле паведамлення АПБ

Чэрвень

Яльніцкі Канстанцін Васільевіч (1846, Мінская губ. – 1917), педагог-метадыст, асветнік, краязнаўца – 175 гадоў з дня нараджэння.

1 – Далідовіч Генрых Вацлававіч (1946, Стаўбцоўскі р-н), пісьменнік, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя І. Мележа (1987), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Якуба Коласа (1996) – 75 гадоў з дня нараджэння.

1 – Ерусаліміскі Аркадзь Самсонавіч (1901, Быхаў – 1965), вучоны-гісторык, публіцыст, член-карэспандэнт Германскай АН у Берліне, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1950) – 120 гадоў з дня нараджэння.

1 – Міско Якуб Герасімавіч (1911, Слоніміскі р-н – 1981), пісьменнік, журналіст, перакладчык, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

4 – Бржазоўская Людміла Генрыхаўна (1946, Мінск), артыстка балета, педагог, народная артыстка Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

4 – Шавялевіч Віктар Васільевіч (1946 – 2004), рэжысёр кіно і тэлебачання, сцэнарыст, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі (1999) – 75 гадоў з дня нараджэння.

5 – Будзіловіч Антон Сямёнавіч (1846, Гродзенскі р-н – 1908), гісторык, філолаг-славіст, публіцыст, педагог, член-карэспандэнт Пецярбургскай АН – 175 гадоў з дня нараджэння.

6 – Вандарэнка Канстанцін Міхайлавіч (1951, Кармянскі р-н), вучоны-гісторык, заслужаны работнік

адукацыі Беларусі, выдатнік адукацыі Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

6 – Ганчарук Уладзімір Іванавіч (1961), жывапісец, педагог, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі (2014) – 60 гадоў з дня нараджэння.

6 – Раманенка Зінаіда Іосіфаўна (1911 – ?), педагог, дзеяч самадзейнага мастацтва, заслужаная настаўніца Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

6 – Эліза Ажэшка (дзев. Паўлоўская; 1841, Гродзенскі р-н – 1910), пісьменніца – 180 гадоў з дня нараджэння.

7 – Беразіно (1501), горад, цэнтр раёна Мінскай вобласці – 520 гадоў з часу першага ўпамінання ў гістарычных крыніцах.

8 – Філіповіч Міхаіл Мацвеевіч (1896, Мінск – 1947), жывапісец, графік, мастак дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва – 125 гадоў з дня нараджэння.

9 – Луцкевіч Іван Іванавіч (1881, Ковенская губ. – 1919), грамадскі дзеяч, археолаг, этнограф, публіцыст, кнігавывадавец – 140 гадоў з дня нараджэння.

10 – Фатыхава Галіна Ахметаўна (1946, Крупскі р-н), мастацтвазнаўца, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі «За духоўнае адраджэнне» (2000) – 75 гадоў з дня нараджэння.

11 – Кашпераў Аляксандр Барысавіч (1946, Мінск), акцёр тэатра і кіно, заслужаны артыст Беларусі, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі (2012) – 75 гадоў з дня нараджэння.

Шаноўныя чытачы, падпісчыкі!

Наступны нумар «Краязнаўчай газеты» выйдзе 11 чэрвеня. Сустрэнем лета разам!

Ажаніцца – не журыцца

(З дзённіка маладога мужчыны)

Раніцай устаў, пагаліўся, памыўся, заварыў сабе чаю, зрабіў бутэрброды.

На працы дзень прайшоў хутка і весела, паабедалі з калегамі ў сваёй фірмовай сталойцы. Вяртаючыся дадому, зайшоў у гастрон, купіў сёе-тое на вячэру.

Занёс у пральню бялізну. Глядзеў крыху тэлевізар, а потым засеў за камп'ютар.

Пазваніла маці. Вельмі непакойца, як цяжка мне жыць аднаму, нежанатаму. Усё даводзіцца рабіць самому. І, можа, соты раз параіла хутчэй ажаніцца.

Саступіў настойлівым просьбам і патрабаванням маці – ажаніўся. Для родных і блізкіх радасць: ёсць цяпер у мяне надзейны «тыл», не буду, як раней, адзін гаравець...

Раніцай, пакуль галіўся і мыўся, закіпела вада ў чай-

ніку. Прыгатаваў каву і бутэрброды на дваіх з жонкай. Па дарозе на працу занёс на сметнік пакет смецця, якое ўчора па просьбе жонкі сабраў у кватэры.

На працы дзень цягнуўся доўга: мучылі-вярэдзілі думкі-перажыванні, дзе ўзяць грошы на паліто і новыя боцікі для жонкі, бо не за гарамі зіма.

Вяртаючыся дадому, прастаяў у чэргах у краме больш за гадзіну, выконваючы жончын заказ на прадукты. Сама яна па вытворчай неабходнасці затрымліваецца на працы...

Вечарам вучыўся гатаваць катлеты, затым мыў нашу бялізну і сваю кашулю. Лег спаць позна, бо трэба было зрабіць курсавую працу: жонка вучыцца завочна на другім курсе.

Міхась СЛІВА

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПУХАВІЧЫ (працяг артыкула). У пачатку XX ст. існавалі аднайменныя мястэчка (418 двароў) і маёнтка. У жніўні 1905 г. адбылося выступленне насельніцтва (бралі ўдзел прыкладна 50 чалавек).

Пасля ўсталявання Савецкай улады – у складзе Мінскай вобласці БССР. З 17 чэрвеня 1924 да 29 ліпеня 1925 г. – цэнтр Пухавіцкага раёна.

У Вялікую Айчынную вайну з чэрвеня 1941 да ліпеня 1944 г. Пухавічы акупаваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

На 1 студзеня 2002 г. налічваліся 882 двары, 2300 чалавек, у 2021 г. – 1825 чалавек.

Усталяваныя помнікі на брацкіх магілах савецкіх воінаў, на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызанаў, на брацкай магіле ахвяраў фашызму і савецкіх ваеннапалонных, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. Захаваўся царква Нараджэння Божай Маці, яўрэйскія могілкі. Памят-

ная дошка, змешчаная на будынку Пухавіцкай ЦШ, нагадвае, што ў Пухавіцкім сельсавеце ў вёсках Падбярэжжа, Вусце, Беразьянка, Балачанка адпачываў і працаваў Якуб Колас.

У Пухавічах нарадзіліся паэт, празаік, кіндраматург, журналіст Анатоль Вольны, мастак Аляксандр Дасужаў, архітэктар Яўген Корань, дзяржаўны дзеяч, пісьменнік і журналіст, спартсмен Аляксандр Шабалін, мастак Барыс Рэпін, прафесар, доктар палітычных навук Мікалай Лабуш, акцёр тэатра і кіно Аляксандр Лабуш, кандыдат медыцынскіх навук, дацэнт Уладзімір Сянчук, пісьменніца Вольга Савасцюк, палкоўнік медыцынскай службы Рыгор Прус, доктар медыцынскіх навук Якаў Шапіра, рабін і прапаведнік Іуда Лёб бэн-Іосіф Пуховічар, палкоўнік аэранаўтыкі Польскіх Війскаў Аляксандр Ваньковіч, бытланіст і трэнер па біятлоне Мікалай Правалоцкі ды інш.

Пухавічы (1918 г.)

Працуе Пухавіцкі раённы краязнаўчы музей, заснаваны ў 1964 г. у в. Дукора Пухавіцкага раёна як школьны. Адкрыты ў 1968 г., з 1969 г. народны, з 1974 г. мае цяперашня назву і статус. Арганізатарам і першым дырэктарам быў В. Свістун. З 1993 г. раз-

мешчаны ў в. Блонь у сядзібным доме рэвалюцыйна-народніка А. Бонч-Асмолюўскага. На 2019 г. дырэктарам з'яўляўся Аляксандр Прановіч.

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)